

Začetki odkrivanja nadarjenosti pri predšolskem otroku

✍ Andreja Ropotar Jagodic

Leto 2013 je bilo razglašeno za mednarodno leto nadarjenosti in ustvarjalnosti, ki ga je proglasilo Svetovno združenje za nadarjene in talentirane otroke (angl. World Council for Gifted and Talented Children – WCGTC). Svetovno združenje je namenilo poudarek novim dognanjem na področju zgodnjega odkrivanja potencialno nadarjenih otrok, njihovemu razvoju, kreativnosti in spremljanju drugih otrokovih področij sposobnosti.

Tudi vrtci v Sloveniji šele v zadnjem času odkrivajo otroke, ki jih nekateri strokovnjaki uvrščajo v skupino otrok s posebnimi potrebami, in sicer kot otroke z visokim učnim potencialom. A največkrat se pred situacijo, kako prepoznati nadarjenost pri otroku, znajdejo vzgojitelji v vrtcu.

Kot vzgojiteljica sem tako pred veliko dilemo, kako zaznati, prepoznati nadarjenost pri predšolskem otroku, jo usmeriti in v njej dejavno sodelovati. Med nadarjenostjo, talentom ali 'brihtnim' otrokom je tanka meja. Odkrivanje nadarjenosti pa ni le delo vzgojitelja in otroka. Pri zaznavanju zgodnje nadarjenosti imajo – s komunikacijo – največjo vlogo starši, nato svetovalni delavci in vodstvo.

V strokovni literaturi ni enotne definicije tega, kdo so nadarjeni otroci. Pojem nadarjenost se uporablja zelo široko, saj opredeljuje posameznike z najrazličnejšimi posebnimi sposobnostmi, ki niso homogene. Poleg

Foto: Alenka Veber

številnih definicij o nadarjenosti se uporabljajo tudi ostali pojmi, kot npr. 'briljantni', 'ugledni', 'strokovnjaki', 'geniji', 'napredni', 'čudežni', 'nadarjeni' in drugi. Nadarjenost je definirana tudi kot razvojni proces, ki je drugačen med otroštvom in odraslostjo (Coleman, Cross; Dai, Coleman; Mayer; Olaszewski Kubilius v: Primožič, 2013: 6).

Piirto (2007) ugotavlja, da so nadarjeni tisti, ki se z lahkoto in hitro učijo, dejavnost ponavljajo minimalno, so vedoželjni, kreativni in imajo izražene zaznavne sposobnosti. Ti potrebujejo kontinuirano vzgojo, ki se začne v predšolskem obdobju in traja vse do fakultete. Potrebujejo spodbudno okolje in ob sebi specialni pedagoški program.

Nadarjenost je treba razdeliti tudi po razvojnih stopnjah. V zgodnjem obdobju sta zelo poudarjena prepozna-

vanje in razvoj otrokovih potencialov, ki so odvisni od ustreznega poučevanja in izobraževanja.

Vrtec je zavezan *Kurikulumu za vrtce*, ki je nacionalni dokument in ustrezna podlaga za izpeljavo programov za predšolske otroke. Žal pa v tem dokumentu, ki omogoča strokovno načrtovanje in kakovostno predšolsko vzgojo v vrtcu, ne moremo zaslediti konkretnega načela ali cilja, ki bi bil lahko izhodišče ali v pomoč pri zaznavanju in odkrivanju nadarjenosti pri predšolskem otroku. Je čas za spremembo?

Otrokove razvojne značilnosti, ki jih vzgojitelji opazimo in spremljamo pri svojem vsakodnevem bivanju z otrokom v vrtcu, so izhodišče, na katerem oblikujemo svoje videnje otrokovega aktualnega razvoja, obenem pa snujemo možnosti, ki jih bomo

ponudili za razvoj otrokovih potencialnih zmožnosti. Najpogostejši obliki sta opazovanje in sprotno beleženje intelektualnih ter osebnostnih lastnosti in vodenje listovnika.

Začetke odkrivanja nadarjenega otroka lahko opazimo že po prvem letu starosti (Nagel, 1987: 16): prej shodi, teče, bere pred vstopom v šolo, ima bogat besednjak ... Poznamo tri tipične značilnosti nadarjenega otroka v predšolskem obdobju: predčasno je razvit (je hitrejši od sovrstnikov, hitro napreduje), vztrajno dela po svoje (je samostojen, išče nova odkritja, potrebuje minimalno pomoč) in ima željo po obvladovanju. Starši opazijo nadarjenost pri hitrem razvoju, da se otrok hitro uči in preseneti z naprednim razmišljanjem, svetovalni delavci in zdravniki pri pregledu opazijo hiter razvoj, vzgojitelji pa, da ima več sposobnosti kot sovrstniki (Potential Plus UK, 2012–2014). Nadarjen otrok ima tudi lastnosti, ki vzgojitelja in starše pogosto jezijo: je trmast, ne spoštuje določenih splošnih načel olike, ni vedno pripravljen sodelovati in je nereden ter površen.

“ Ravno to je čar – biti vzgojitelj s srcem in dušo, znati opazovati in prisluhniti vsakemu posamezniku. ”

Vzgojiteljeva naloga pri odkrivanju nadarjenosti je torej opazovanje in komunikacija. Vygotsky (1978) meni, da prav jezik kot simbolni sistem omogoča, da se otrokovo mišljenje ‘osvobodi’ zaznavne in konkretne ravni ter preide na predstavno raven, govoru pa namenja posebno mesto v razvoju spoznavnih procesov. Komunikacija je vez med vzgojiteljem in otrokom, med vzgojiteljem in pomočnikom vzgojitelja, med starši, svetovalnim delavcem, vodstvom; je ključna pri zgodnjem zaznavanju otrokove nadarjenosti. Vloga in naloga vseh je, da spremljajo in načrtujejo njegov razvoj ter prepoznajo znake nadarjenosti. O teh znakih sta veliko pisala tudi Žagar in Glogovec (1990), ki pravita,

- ugotoviti otrokove najvidnejše prednosti in mu dati priložnost, da se iz-

kaže, pri tem pa opazovati še druge sposobnosti;

- pripraviti več različnih dejavnosti in situacij, pri katerih lahko otrok dela sam, v paru ali skupini, ter opazovati spremembe v vedenju;
 - opazovati otrokovo vedenje pri različni starosti;
 - opazovati njegovo prisotnost in odsotnost, kako vpliva na ostale otroke;
 - opazovati, kaj najraje dela, ko je sam;
 - opazovati otrokove odzive na različne spodbude v okolju;
 - postaviti različno zahtevne naloge in zabeležiti rezultate;
 - opazovati, kateri otrokovi talenti in interesi se kažejo med igro;
 - omogočiti mu uresničitev pomembnega cilja in opazovati, katere nove kvalitete se bodo pokazale;
 - omogočiti mu, da sledi svojim hobijem in interesom, ker bo le tako lahko pokazal svoje najznačilnejše sposobnosti in najmočnejšo motivacijo;
 - opazovati spremembe in doslednost odzivov v različnih pogojih;
 - opazovati otrokove odzive v tekmovalnih situacijah;
 - ugotoviti, kakšno mnenje imajo drugi o njem;
 - oblikovati čim bolj popolno sliko o otroku, oblikovano na osnovi mnenja drugih in ocene po opazovanju (Žagar, Glogovec v: Primožič, 2013: 30–31).
- Vloga vseh je, da opazujejo in neposredno sodelujejo z otrokom. Najpomembnejše pa je, da se pri opazovanju upošteva: konkretno otrokovo delo, njegove socialne interakcije in delo vzgojitelja, ki pri zgodnjem odkrivanju nadarjenosti torej ni lahko. Poiskati mora prednosti, sposobnosti otroka in mu na podlagi tega omogočiti dejavnosti. Z otrokom mora delati tudi individualno, omogočiti mu mora dovolj časa za izvajanje aktivnosti ter mu podajati sprotne informacije. Prav je, da ga motivira in spodbuja njegovo radovednost. Vzgojitelj je staršem dolžan posredovati opaženo in z njimi sodelovati, prav tako so vzgojitelju v pomoč strokovni delavci in ljudje, ki so z otrokom v stiku. Kot vzgojiteljica

sem se s takšnim izzivom srečala in začetek ni lahek. Pot do uspeha in cilja je v tem, da prisluhnem staršem in opazujem otroka ter sebe učim sprememb. Vodi me misel, ki pravi, da je vse, kar je v življenju nemogoče, mogoče v igri (Vygotsky, 1978).

Vzgojitelji naj bi se prepustili lastni praksi, imeli moč in željo slediti novim izzivom, novemu načinu dela, trendu. Torej? Koliko sem pripravljen storiti sam, da se stvari premaknejo naprej? Valenčič Zuljan (2001) se strinja s Terhartom (1997), ki pravi, da je za vzgojiteljev strokovni razvoj potrebno veliko več kot le “dobro poučevanje” za današnji dan. Pomemben je celoten kontekst poklicnega delovanja in življenja, potrebne so različne spoznavne, socialne in moralne kompetence: sposobnost diagnosticiranja in sodelovanja s kolegi, starši, ravnateljem, pripravljenost in sposobnost prispevati k razvoju poklicne kulture v vrtcu ter sposobnost opazovati samega sebe in razmišljati o sebi kot vzgojitelju.

In ravno to je čar – biti vzgojitelj s srcem in dušo, znati opazovati in prisluhniti vsakemu posamezniku. Zame je ta poklic, poleg ‘biti mama’, najlepši in neprecenljiv. ■

Literatura

Glogovec, Viktorija Zmaga; Žagar, Drago (1990): *Nadarjeni otroci v vrtcu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Nagel, Wolfgang (1987): *Spodbujanje in odkrivanje nadarjenih otrok*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Piirto, Jane (2007): *Talented Children and adults: their development and education*. Waco, Texas: Prufrock press inc.

Potential plus UK (2012–2014). Pridobljeno 13. 8. 2015 s spletne strani: <http://www.potentialplusuk.org/newparentsmain.php?contentid=239&webid=235#.UY-C1spOw2A>.

Primožič, Marinka (2013): *Odkrivanje nadarjenih otrok v predšolskem obdobju in delo z njimi*. Magistrsko delo. Koper: UP PeF.

Psychological Science journal (Olsezewski Kubilius, Subotnik, Worrell 2012). Pridobljeno 13. 8. 2015 s spletne strani: <http://psi.sagepub.com/content/12/1/3.full?ikey=/bwNip96MWEg2&keytype=ref&siteid=sppsif#abstret-1>.

Valenčič Zuljan, Milena (2001): Modeli in načela učiteljevega profesionalnega razvoja. V: *Sodobna pedagogika*, letnik 52, št. 2, str. 122–141.

Vygotsky, Lev Semenovič (1978): *Mind and society*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.